

SCB underskattar tjänstesektorn

Svenska Dagbladet den 23 september 2009

Sveriges ekonomiska statistik är sedan länge alltför inriktad på att beskriva utvecklingen i tillverkningsindustrin. Tyvärr har en sådan statistik hjälpt till att etablera en felaktig och negativ bild av tjänstesektorn. Samtidigt som regeringen avsätter 28 miljarder kronor i stöd till den inhemska fordonsindustrin visar ny forskning att tjänster har varit betydligt viktigare för Sveriges ekonomiska utveckling än vad som framgår av den officiella statistiken.

Enligt en rapport som Institutet för Näringslivsforskning (IFN) släpper idag utgjordes nästan 50 procent av arbetsproduktivitetstillväxten i det svenska näringslivet 1995–2004 av investeringar i immateriella tillgångar. Men immateriella investeringar, som i huvudsak utgörs av tjänster, klassificeras inte som investeringar utan som löpande kostnader i den officiella statistiken.

Detta trots att de flesta företagare nog håller med om att exempelvis kostnader för forskning och utveckling och kompetensutveckling tas i syfte att öka intäkterna under en lång tid framöver och därmed per definition borde räknas som investeringar.

Sverige är idag en kunskapsbaserad ekonomi där tillväxten drivs av humankapital, information och nya idéer. Tyvärr märks inga spår av det i nationalräkenskaperna som bygger på metoder som utarbetades före andra världskriget.

En beslutsfattare som utgår från SCB:s mått på BNP och investeringar kan därmed liknas vid en seglare som ger sig ut på havet med ett sjökort från 1930-talet. Att då, som till exempel Svenskt Näringsliv, kritisera att Sveriges investeringar minskar och halkar efter andra EU-länder riskerar att leda till en politisk grundstötning. Räknar man med de immateriella investeringarna har investeringarna i näringslivet i själva verket ökat från 19 procent av BNP 1993 till 24 procent 2005.

En låg uppmätt investeringskvot i Sverige kan i själva verket betyda att vi ligger före andra länder när det gäller investeringar i kunskap och andra immateriella tillgångar.

Enligt den officiella statistiken har produktivitetstillväxten sedan 1995 varit betydligt högre i tillverkningsindustrin än i tjänstesektorn. Samtidigt har all sysselsättningstillväxt skett i tjänstesektorn.

Det förefaller paradoxalt att de flesta nya jobb har skapats i den sektor som har haft den lägsta produktivitetstillväxten. Vi menar att befintliga jämförelser mellan tillverkningsindustrins och tjänstesektorns produktivitetstillväxt är inkompleta och sannolikt missvisande eftersom den statistik som de bygger på är utformad för att passa tillverkningsindustrins mall.

Ett relaterat problem är att det saknas pålitliga prisindex för många branscher inom tjänstesektorn. SCB arbetar kontinuerligt med att skapa sådana index, men använder fortfarande löneindex för många tjänster. Det innebär att stigande löner ger lägre uppmätt produktivitet, trots att stigande löner är ett tecken på ökande produktivitet.

SCB är förstas medvetna om problemen, men har hittills prioriterat väldefinierade och exakta mått av den mer traditionella ekonomin framför osäkrare mätningar som inkluderar immateriella tillgångar. Även om det finns metodologiska fördelar med ett sådant

angreppssätt riskerar statistiken att bli irrelevant som beslutsunderlag för ekonomisk politik i en kunskapsekonomi.

När omkring hälften av alla investeringar i näringslivet är immateriella går det inte längre att se tillverkningsindustrin som en motor för ekonomin som helhet.

Något för TCO:s samhällspolitiska chef Roger Mörtvik att begrundas, istället för att lyfta fram bilindustrin som exceptionellt viktig för Sveriges ekonomi med hänvisning till att bilfabrikerna i tidigare kriser varit en av nycklarna till återhämtningen.

Vi är själva de första att erkänna att mätningar av immateriella investeringar inte är någon exakt vetenskap. Metoderna är fortfarande under utveckling och många siffror innehåller stor osäkerhet.

Men när statistiken systematiskt gömmer undan tjänstebranschernas värdeskapande samt investeringar finns en uppenbar risk för att statliga stödåtgärder till industrin kan räknas hem på felaktiga grunder. Det är viktigare att ha en god överblick av hela ekonomin än att ha en perfekt bild av den femtedel som tillverkningsindustrin idag utgör.

HARALD EDQUIST

ekon dr, Institutet för Näringslivsforskning (IFN)

HENRIK JORDAHL

docent och programchef för forskningsprogrammet Tjänstesektorns ekonomi, IFN